

# บทที่ 1

## บทนำ

### ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

ระบบการศึกษาในปัจจุบัน มีการปรับเปลี่ยนตามทิศทางของการศึกษาของชาติ ที่ยึดเอาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นตัวตั้ง จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตร และการบริหารหลักสูตร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในยุคปฏิรูปการศึกษา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทั้งระบบของหลักสูตรหรือเปลี่ยนแปลงเฉพาะรายวิชา โดยกระบวนการเปลี่ยนแปลงจะเริ่มจากองค์ประกอบของหลักสูตร คือ วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา วิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการประเมินผล (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537 : 5) ขณะที่สถาบันอุดมศึกษาทั้งหลายต้องมีการปรับรูปแบบการบริหารจัดการ ให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาแนวใหม่ ซึ่งจากรายงานวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาแนวใหม่ พบว่า สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย มีการปรับตนเองไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ เน้นประสิทธิภาพการบริหาร เน้นความเป็นเลิศ เน้นความเป็นนานาชาติ และเน้นการบริหารให้คล่องตัว โดยมีระบบการศึกษาที่เป็นการศึกษาต่อจากระดับพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาทั้งในระดับวิชาการและวิชาชีพเพื่อการมีงานทำ เปิดโอกาสสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาทั่วไป และมุ่งเน้นตอบสนองต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (มานิตย์ บุญประเสริฐและคณะ, 2546 : 6 -7)

วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ได้ใช้หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ในหลักสูตรใหม่ พุทธศักราช 2550 เพื่อผลิตบัณฑิตแนวใหม่ ระดับปริญญาตรี 5 ปี ประกอบด้วย 11 สาขาวิชา ได้แก่ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา การศึกษาปฐมวัย เทคโนโลยี การศึกษา วิจัยและประเมินการศึกษา ชีววิทยา ฟิสิกส์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป และอิสลามศึกษา และมีการปรับปรุงหลักสูตรระดับปริญญาตรี 4 ปี 3 สาขาวิชา ได้แก่ เทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา วิทยาศาสตร์การกีฬา และจิตวิทยา ซึ่งการผลิตในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มีปรัชญาของหลักสูตรที่กล่าวไว้ว่า เป็นหลักสูตรผลิตครูวิชาชีพที่มีปรีชาสามารถ (Capability) ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา สามารถบูรณาการและจัดการความรู้ ทักษะ คุณธรรมและจริยธรรมแห่งวิชาชีพ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีสติปัญญา ความสามารถ และร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงและสามารถเผชิญปัญหาวิกฤตได้ด้วยสติปัญญา (วิทยาลัยการฝึกหัดครู, 2550 : 1) ขณะที่การบริหารหลักสูตรตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา คาดว่าจะนำไปสู่เป้าหมายของหลักสูตรได้ตามที่ต้องการ โดยอาศัยความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหาร กรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน เจ้าหน้าที่สายสนับสนุน รวมทั้งความร่วมมือจากนักศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษานั้นนำไปสู่

ความสำเร็จ ซึ่งผลลัพธ์ของการบริหารหลักสูตรก็คือ การเกิดประสิทธิผลตามความคาดหวัง โดยสามารถบอกได้ว่า นักศึกษาในแต่ละชั้นปีของการศึกษาต่างๆ สัมฤทธิ์ผลตามความต้องการของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด ขณะที่ในทางปฏิบัติย่อมมีปัญหอุปสรรคต่างๆ ในขณะที่ดำเนินการตั้งแต่ ความเข้าใจในหลักสูตร ความสามารถในการบริหารจัดการกับการจัดการศึกษาสมัยใหม่ ซึ่งจากผลการประเมินหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (พิชิต ฤทธิ์จัญญ และคณะ, 2550 : ค-ง) พบว่า โครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสมดีแล้ว แต่โครงสร้างของกลุ่มวิชามีความแตกต่างกันมาก ในวิชาเลือกมีจำนวนวิชาให้เลือกน้อยเกินไป ทรัพยากรที่ใช้ในการเรียนการสอนโดยภาพรวมยังไม่เหมาะสมและไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน สภาพห้องเรียนไม่เหมาะสมและไม่พร้อมใช้ วัสดุ สื่อและอุปกรณ์ไม่ทันสมัย มีจำนวนน้อย คณะกรรมการบริหารยังไม่มี ความชัดเจนในบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ การบริหารจัดการเรียนการสอนมีปัญหาในด้านการจัดอาจารย์ผู้สอนที่ยังขาดความรู้และมีประสบการณ์สูง การจัดการเรียนการสอนแบบเป็นทีม การสร้างความสมดุลร่วมกันในการสอน การประสานงานการวัดประเมินผลการเรียน รวมทั้งปัญหาในการผลิต ชุดวิชาที่ยังขาดระบบการผลิตและการบริหารชุดวิชาที่ดี ซึ่งในทางปฏิบัติการจัดการในเรื่องต่างๆ ที่เป็นปัญหอุปสรรคย่อมมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ขณะนี้ การใช้หลักสูตรของวิทยาลัยการฝึกหัดครูได้ครบวาระตามประกาศของการรับรองจากคุรุสภา จึงจำเป็นต้องมีการประเมินหลักสูตร

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ในปีการศึกษา 2554 ซึ่งการผลิตบัณฑิตของคณะครุศาสตร์บัณฑิตเป็นปีที่ 5 ของหลักสูตรใหม่ และในปีการศึกษา 2555 นี้ จะมีผู้สำเร็จหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตจำนวน 9 สาขาวิชา ได้แก่ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา การศึกษาปฐมวัย เทคโนโลยีการศึกษา วิจัยและประเมินการศึกษา ชีววิทยา และอิสลามศึกษา และหลักสูตรระดับปริญญาตรี 4 ปี 3 สาขาวิชา ได้แก่ เทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา วิทยาศาสตร์การกีฬา และจิตวิทยา โดยผลการวิจัยประเมินหลักสูตรครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรในส่วนที่เป็นจุดอ่อน และการบริหารหลักสูตร รวมทั้งนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาหลักสูตรต่อไป โดยเฉพาะในแง่ของผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรที่เป็นผลการเรียนรู้ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา การวิจัยครั้งนี้ จึงนำมาใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความพยายามในการใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา มาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยคาดว่าจะผลิตบัณฑิตจะมีคุณลักษณะพึงประสงค์ตรงตามความต้องการของหลักสูตรและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินองค์ประกอบของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรและเนื้อหารายวิชา และทรัพยากรในการดำเนินการใช้หลักสูตร
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตร ในปีการศึกษา 2554 ของวิทยาลัย การฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
3. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ในปีการศึกษา 2554 ของนักศึกษา ในแต่ละชั้นปีของทุกสาขาวิชา และชั้นปีสูงสุดของทุกสาขาวิชาของวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

## ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศ ซึ่งใช้เป็นแนวทางและหลักฐานสำหรับการพัฒนา หลักสูตรและการบริหารหลักสูตรของวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. ทำให้ทราบจุดแข็งและจุดอ่อนของการผลิตบัณฑิต และสามารถใช้เป็นแนวทางไปพัฒนา คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างความเป็นเลิศให้กับวิทยาลัยการฝึกหัดครูต่อไป

## ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัย ได้กำหนดแหล่งผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กรรมการหลักสูตรและผู้สอน 15 สาขาวิชา ประกอบด้วย คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา การศึกษาปฐมวัย นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา (เทคโนโลยี การศึกษา และเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา) วิจัยและประเมินการศึกษา ชีววิทยา ฟิสิกส์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป อิสลามศึกษา วิทยาศาสตร์การกีฬา และจิตวิทยา กับกลุ่มผู้สอนวิชาชีพ จำนวน 70 คน ได้แบบสอบถามคืนมา จำนวน 30 ฉบับ
2. อาจารย์พี่เลี้ยงและผู้บริหารจากแหล่งฝึกที่มาเข้าร่วมสัมมนากลางภาค จำนวน 49 คน
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาทุกชั้นปีที่ลงทะเบียนเรียน ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ประกอบด้วย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 5 ปี จำนวน 1,613 คน และหลักสูตร ระดับปริญญาตรี 4 ปี จำนวน 372 คน รวมทั้งสิ้น 1,985 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 5 ปี จำนวน 767 คน และ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร/การศึกษาระดับบัณฑิต 4 ปี จำนวน 216 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 983 คน

## นิยามศัพท์เฉพาะ

องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรและเนื้อหารายวิชา และทรัพยากรในการดำเนินการใช้หลักสูตรด้านความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน งบประมาณ และสถานที่เรียน วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้

การบริหารหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการศึกษา การจัดกิจกรรมจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล การจัดประสบการณ์ฝึกวิชาชีพ และการจัดระบบพัฒนาการเรียนการสอน

ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตร หมายถึง การแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการศึกษา คุณภาพของการออกแบบการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินผลตามสภาพจริง การจัดระบบพัฒนาการเรียนการสอน และความพร้อมในการจัดประสบการณ์ฝึกวิชาชีพ

ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร หมายถึง ผลการเรียนรู้ที่ได้รับตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปี ได้แก่ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่ได้รับตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา สำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรี 4 ปี ได้แก่ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ